

Handläggare
Ines Baum Husberg
Telefon: 08-50820957

Till
Enskede-Årsta-Vantörs
stadsdelsnämnd 2026-08-20

Skrivelse från Liberalerna gällande att säkerställa att övergrepp inte sker inom hemtjänsten

Svar på skrivelse från (L)

Förvaltningens förslag till beslut

Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på skrivelsen.

Sammanfattning

Stadsdelsförvaltningen har mottagit en skrivelse från Peter Backlund (L) med frågor om hur stadsdelsförvaltningen utifrån till exempel uppföljning, förebyggande arbete, åtgärder vid misstanke om övergrepp och stöd till utsatta säkerställer att äldre med hemtjänst inte utsätts för övergrepp.

Stadsdelsförvaltningen har ett systematiskt arbete för att upptäcka och hantera risker inom hemtjänsten. Det sker genom uppföljning enligt socialtjänstlagen, avtalsuppföljning, individuppföljning och hantering av avvikelser, synpunkter och klagomål i enlighet med Socialstyrelsens föreskrifter om systematiskt kvalitetsarbete.

Stadsdelsförvaltningen har också flera förebyggande interna arbetssätt exempelvis krav på registerutdrag vid rekrytering, referenstagning, strukturerad introduktion av personal och rutiner för legitimation och spårbarhet av personal vid besök. Vid misstanke om missförhållanden eller brott vidtar stadsdelsförvaltningen omedelbara skyddsåtgärder och anmälan görs enligt lex Sarah eller vid behov till polis.

Stadsdelsförvaltningen har även rutiner för avtalsuppföljning och kan vid allvarliga brister vidta avtalsrättsliga åtgärder mot privata utförare. Samma krav på kvalitet och uppföljning gäller oavsett om verksamheten bedrivs i kommunal eller privat regi.

Förvaltningen föreslår att Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd godkänner förvaltnings tjänsteutlåtande som svar på skrivelsen.

Bakgrund

Stadsdelsförvaltningen har vid nämndsammanträdet den 23 april 2026 mottagit en skrivelse från Peter Backlund (L) om hur det säkerställs att inga övergrepp sker i hemtjänsten.

Skribenten önskar svar på följande frågor:

1. Hur följer man upp/tar reda på att de som har hemtjänst på Enskede-Årsta-Vantör inte utsatts för exempelvis sexuella trakasserier, sexuella övergrepp, våldtäkter, hot, våld och bedrägerier
2. Om det framkommer att något av ovanstående skett, vilka åtgärder vidtar man för att förhindra att det sker igen?
3. Hur arbetar man med att återställa förtroendet hos den som utsatts och hos anhöriga?
4. På vilket sätt arbetar man preventivt med frågorna?
5. På vilket sätt erbjuder man stöd och hjälp till den som utsatts för något av ovanstående?
6. Arbetar man på olika sätt beroende på om hemtjänsten är i privat regi eller om den är kommunal.

Ärendet

Under senare tid har media uppmärksammat flera fall där äldre personer utsatts för övergrepp i samband med hemtjänstinsatser. Samtidigt finns också ett stort mörkertal (SVT 2025, Jämställdhetssmyndigheten 2024). Äldre personer kan vara särskilt utsatta till följd av att de är beroende av vård- och omsorgspersonal, sjukdom, kognitiv svikt eller social isolering, vilket kan försvåra möjligheten att uppmärksamma, berätta om eller anmäla övergrepp.

Mot denna bakgrund är det angeläget att stadsdelsförvaltningen bedriver ett systematiskt arbete för att förebygga, upptäcka och hantera våld och övergrepp samt säkerställa en trygg och säker äldreomsorg.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts inom Avdelning funktionsnedsättning, socialpsykiatri och äldreomsorg. Pensionärsrådet har under beredningens gång tagit del av tjänsteutlåtandet med tillhörande skrivelse och inkommit med synpunkter.

Pensionärsrådets synpunkter

Pensionärsrådet framför att tjänsteutlåtandet som behandlades vid föregående nämndsammanträde den 20 maj 2026, avseende svar på begäran från Inspektionen för vård och omsorg (IVO) om att förebygga, upptäcka och åtgärda risker och missförhållanden enligt

lex Sarah inom socialtjänstens verksamhet, visar att stadsdelsförvaltningen har de processer och rutiner som krävs.

Förvaltningens synpunkter och förslag

Uppföljning av att omsorgstagare inom hemtjänsten inte utsätts för hot, våld, övergrepp eller ekonomiska oegentligheter sker inom ramen för socialtjänstlagen (SoL). Stadsdelsförvaltningen följer upp verksamheten genom avtalsuppföljning, individuppföljning och genom synpunkter, klagomål och avvikelserapportering. Arbetet bedrivs i enlighet med Socialstyrelsens föreskrifter om systematiskt kvalitetsarbete (SOSFS 2011:9), vilket innebär krav på ett strukturerat och förebyggande arbetssätt hos samtliga utförare.

Stadsdelsförvaltningen arbetar löpande med att stärka tryggheten inom hemtjänsten, bland annat genom införandet av uppdraget fast omsorgskontakt som alltid ska vara en utbildad undersköterska. Den fasta omsorgskontakten syftar till ökad kontinuitet, relationsskapande och bättre kännedom om omsorgstagarens behov vilket ska bidra till ökad trygghet och förbättrade möjligheter att tidigt uppmärksamma förändringar.

Information om hur synpunkter, klagomål och oro lämnas till omsorgstagare och anhöriga vid insatsens/insatsernas start och finns tillgänglig via stadens kontaktvägar. Stadsdelsförvaltningen arbetar även för att personal ska vara uppmärksamma på signaler om utsatthet hos personer som på grund av kognitiv svikt eller annan sårbarhet kan ha svårt att själva berätta.

Stadsdelsförvaltningen erbjuder individuellt anpassat stöd till omsorgstagare och anhöriga bland annat genom biståndshandläggare och i samverkan med polis, hälso- och sjukvård samt andra relevanta aktörer för att säkerställa den enskildes skydd och trygghet. Vid indikation på missförhållanden eller brott vidtas omedelbara åtgärder för att säkerställa omsorgstagarens trygghet. Det kan omfatta riskbedömning, förändrade insatser och andra skyddsåtgärder.

Vid misstanke om brott upprättas en polisanmälan och vid misstanke om allvarliga missförhållanden upprättas en anmälan enligt lex Sarah. Vid allvarliga eller upprepade brister kan stadsdelsförvaltningen vidta avtalsrättsliga åtgärder, kräva handlingsplaner eller avsluta samarbetet med den privata utföraren.

Stadsdelsförvaltningen arbetar intensifierat med att underlätta och öka kunskapen om avvikelserapportering och synpunktshantering. Under året har stadsdelsförvaltningen genomfört utbildningsinsatser både i hantering av synpunkter, klagomål och avvikelser samt hanteringen av Lex Sarah utifrån vad som skiljer dem åt.

Stadsdelsförvaltningen har etablerade arbetssätt och rutiner för detta, men kunskapen måste alltid säkerställas, särskilt vid nyanställningar och för personal som arbetat länge. Utbildningsinsatserna kommer följas upp och utveckling pågår kontinuerligt.

I mars trädde lagändringar i kraft som innebär utökade möjligheter till registerkontroll vid anställning av personal i äldre personers hem (lag (2026:43) om registerkontroll vid arbete i hemmet åt äldre personer eller vuxna personer med funktionsnedsättning). Följaktligen begär stadsdelsförvaltningen utdrag ur belastningsregistret vid rekrytering enligt särskild rutin vilket verksamheterna också följer upp genom egenkontroller. Rekryterande chef inhämtar även alltid fler referenser. Motsvarande krav gäller för privata utförare enligt avtal.

Vid nyanställningar inom hemtjänsten säkerställs introduktion enligt rutin där det bland annat ingår information om att personalen alltid ska bära arbetskläder i sin arbetsroll och att legitimationen ska vara synlig. Personalen använder så kallade taggar (kom och gick) med spårbarhet som synliggör vem och när personalen har varit på plats hos varje enskild omsorgstagare. Det förebyggande arbetet omfattar även ett arbete för ökad kontinuitet vid besök hos omsorgstagare.

Stadsdelsförvaltningen arbetar enligt samma lagstiftning och krav oavsett utförare. Uppföljning av privata utförare sker genom avtal, enligt lagen om offentlig upphandling (LOU) och stadens riktlinjer för uppföljning och kontroll. Krav på kvalitet, säkerhet och lex Sarah gäller likvärdigt för samtliga utförare.

Jämställdhetsanalys

Tillgänglig statistik visar att kvinnor utgör majoriteten av dem som utsätts för sexualbrott (BRÅ Rapport 2024:4). Frågan bedöms ha en tydlig jämställdhetsdimension. Stadsdelsförvaltningen bör i sitt arbete beakta att kvinnor generellt kan vara mer utsatta för vissa former av våld och att det finns en risk för mörkertal även bland män.

Arbetet bör därför utgå från ett kombinerat jämställdhets- och riskperspektiv där insatser riktas utifrån individuella sårbarhetsfaktorer snarare än enbart kön för att säkerställa att samtliga utsatta äldre kan identifieras och få stöd.

Äldreperspektiv

Ur ett äldreperspektiv är det angeläget att stadsdelsförvaltningen har ett tydligt fokus på trygghet, integritet och säkerhet i den enskildes hemmiljö. Äldre personer befinner sig i en beroendeställning till

omsorgspersonal vilket ställer särskilda krav på verksamhetens förmåga att förebygga risker, uppmärksamma signaler på utsatthet och agera vid misstanke om att något inte står rätt till. Det är därför viktigt att det finns väl fungerande rutiner, kompetens och arbetssätt som säkerställer att äldre kan känna sig trygga och att eventuella missförhållanden fångas upp och hanteras i ett tidigt skede.

Förvaltningen föreslår att Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på skrivelsen.

Veronica Starck
Tf. Stadsdelsdirektör
Enskede-Årsta-Vantörs
stadsdelsförvaltning

Leif Kananen
Avdelningschef
Enskede-Årsta-Vantörs
stadsdelsförvaltning

Bilaga

Skrivelse (L) om inga övergrepp i hemtjänsten

Attesterat av

Detta dokument har godkänts digitalt av följande personer:

Namn	Datum
Veronica Starck, Tf. stadsdelsdirektör	2026-08-07
Leif Kananen, Avdelningschef	2026-08-07